

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

49. Conuersiones opera Lusitanorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

pinguescit alienis, Lusitanis enim pro lucro fuit, tam grauis iactura partem redimere, neque postea vnquam de vindictâ quid motum, nisi anno ab hinc quinto & decimo, cum & Lusitanos, & vicinos reges improbitate intolerabili, & crudelitate proripasset. Elusâ in hunc modum, vel misâ incertum expectatione, tam præclaræ expeditionis, quam erat magnificum raptò per nefas regno, inuasorem tyrannum & ethnicum pellere, illudque Christiano Regi legitimo reddere, ad labores Trauancoris Xaverius animum retulit; sed antequàm Nagapatano recederet, vibratis procul identidem in scelestam Zeilam oculis, & diuino futuri prospectu largè flens, ah! te, ait, insulam infelicem, quot intratam cadaueribus video? quanto Christianorum sanguine madentem? redituro autem Trauancorem, nunquàm adspirauit necessarium ventum Deus, illius nimirum operâ, vtiliùs alibi vsurus; sed desiderium submisit ingens, Euangelij gradatim portandi in fines vltimos Orientis; cuius desiderij breuiter hîc repetenda est origo.

49
Conuersio-
nes opera
Lusitano-
rum,

49. Molucas inter & Borneum, milliaribus Comorino bis mille, æquatori medio insula subiaceret, Leucarum ab Austro ad Septentrionem fermè ducentarum; in eâ multi suo cuique regno imperitant Reguli, rerum omnium, & commerciorum diues est, Geographis Celabes, Macazar Historicis vulgò dicta quâ ei vtramque appellationem, regnorum duorum duæ metropoles faciunt, ex quibus, & reliqua nominantur (quin & nomenclatio Celabis, minores alias complectitur insulas, quarum olim domina fuerat.) Hinc sub annum fere trigessimum primum, & scsquimillesimum, fratres duo, idololatra vterque (vti ex quo nati, regnum Maeazaris vniuersum) Ternatem appulere, vnâ ex Moluccensibus insulis, vbi suis quibuscumque tandem adducti spebus, multò maiora inuenerunt. Ternate tunc præerat Antonius Galuanus Lusitanus, virtute ac bello, apud posteros notus. Cum eo ij fratres dum fortè agunt, incidit de religione, nonnulla interseri, ex quibus vix aliquoties paulò fusiùs iteratis, tantùm illos puduit honoris quem Diis suis detulerant, vt darent illicò veritati manus, fidemque amplexi Christianam, & noui ex aquâ vitali homines; alter Antonij, à Galuano, alter nomen ferrent Michaëlis. Indè in patriam reduces, iamque vt poterant doctrinæ magistri, cuius modo esse discipuli cæperant, tam multis illam deprædicarunt apud suos, vt ad Galuanum publicè legati ab iis venerint. Legationis summa erat, aliquos ab eo petere à quibus in lege quam profitebatur, erudiri possent; ad hæc probam & sinceram mentem pretiosis muneribus testabantur, & lectorum aliquot iuuenum pignore, quos intereâ cupiebant, sacro baptisinate lustrari. Legationis principes germani duo, qui eius mittendæ causam præbuerant. Accepta est incredibili gratulatione Legatio; Christiana ritè mysteria edocti iuuenes baptizantur; donis haudquaquàm inferioribus pensantur dona, remittuntur cum iis legati, adiuncto ad eos Francisco Castrio, homine militari, sed cuius cordata pietas, posset interim vtrumque partes

partes obire Sacerdotis, qui tunc Ternate nullus erat. Verum felix momentum nondum aduenerat, conuersionibus illius populi diuinitus dictum, sed hoc aliis accidit opportunum, & faustum, quibus Castrus ex inopinato salutem attulit. Primum enim deuesti Ceriganum, ex qua vrbe vnum de regnis Macazaris, quod in ortu est situm, nomen dedit; illic ab Rege, nullo non genere comitatis, & beneuolentia habitus, etiam illi (qua fuit in eum aeterna, & inscrutabilis bonitas) suum tacito instinctu studium inspirarunt, de suscipienda Christi fide, audita eorum itineris causa, desiderio exarsit non impari, fruendi eius boni quod perlatum ibant ad alios: ergo quoad rei, & morae ferebat ratio, probe diuinis eruditus, expiatus est aqua saluari cum tribus fratribus, Regina, principe filio, optimatibus centum, ac triginta, & multitudine promiscui populi non parua. Quibus laeti auspiciis legati aquiloni pro-ram Mindanaum obuertunt, qua nunc censetur inter Philippinas, siue quid illic haberet negotij, seu per tot insulas, tutam ad Macazarem viam initari; eas oras dum radunt, Saliganum deueniunt, vbi eadem faultate, Regem, uxorem, tres horum filias, alios nota leuioris ad centum quinquaginta, religioni sacrosanctae ab cultu daemone adiungunt. Progressusque ulterius, tres praeterea Butuani, Pimilani, & Camiguini Reges Christo pariter addixerunt, adeo prona est in legem Christianam, & vinci facilis humana ratio, vbi Christianorum improbitas legi quam profiterentur non officit, & exemplorum prauitas execrabilem iis non facit, quibus proposita ipsius sanctitas mire probabatur. Post haec Celabem versus, cum passis velis contenderent, foeda correpti tempestate, per crebra sorbenda naui pericula, Ternatem denique vnde exierant, compulsi redire, atque hic haesit Francisco Castrio credita in Macazaris regnum profectio. Placuit tamen aeternae bonitati haud multis hinc annis, pia regni adhuc impij vota secundare, & diuinorum quam pariebatur egestati, terreni lucri cupiditate succurrere, vt totam ferè per Indiam triualibus hominum in quaestu, & refacienda studiis, vsus est, ad Indos aeternis opibus quibus eas destinauerat ditandos. Hoc certe animo Antonius Paiua Lusitanus Celabem nauigauit; nam illuc a Roderico Vazio Pereira missus ad ligna sandalina quorum insula ferax est, praeter spem nactus est occasiones quaestuosas, Christi sanguinis fœnerandi. Post milliaria Macarem, ab vsque Malaca omnino mille, applicuit Paiua regno Supae. Huic annorum septuaginta rex ad portum occurrit, cum principe filio iuueni, & mulierum triginta ornatissimo comitatu: Primi fuere aditus salutationum, & humanitatis; ex iis sermone in alia delapso, congressibus variis actum est de religione; cumque Mauri Iauae vtriusque, regem niterentur ad Mahometem pertrahere, rescire ex Paiua voluit, quid causae foret, ob quam Saracenos tantoperè odissent Christiani: cui vt potuit in mercimoniis, quam in dogmatis, versatior Paiua, magna libertate edisserit turpitudinem sectae Mahometis, flagitiorum probrosam licentiam, & felicitatem belluinam, quam

suis post hanc vitam sponderet; tunc his contraria omnia opponit, quæcumque ex Euangelio vir illiteratus meminerat. Audiebat dicentem bonus, & sapiens senex magnam voluptate, dictaque plurimum probabat. Sic tunc identidem eadem incude, dum alacritate dicendi, atque audiendi mutua pergitur, quæsiuit aliquando ex occasione rex, quid esset mendacium? hic autem Paiua honorem præfatus, & veniam responsionis veræ, & liberæ, Mendacium respondit esse, quicquid vero esset contrarium, dictoque insistens; si foret o rex exemplo euidenti firmandum, mendacium planè est, quicquid tu ac tui de diis creditis, ut qui præter ligna, & lapides nihil sint fingentis libidine in monstruosas species deformata, quibus oculi sunt ad ærumnas aduentium cæci; surdæ ad omnem eorum preceationem aures. Proinde illis venerationem, & sacra impiè deferri quæ vni Deo deberentur omnium conditori, omnium iudici, immortalibus animis, æternam aut pœnam, aut beatitatem, & gloriam reddidit, pro cuiusque in vitâ probè aut secus gestis. In regis animum pauca hæc altius penetrarunt, quem etsi non statim expugnauerint funditus, sed hæsit lateri felix telum, & diu, noctuque acriter pupugit. Sub hæc Paiuam urgebant negotia, Sianum in insulam leucas distitam quinquaginta ut sandaliorum residuum inde adportaret: Illic olim commercij gratiâ cum aliquandiu egisset, ut erat magnæ comitatis, & homo omnium horarum, euaserat Regi valde gratus, ex quo factum ut eius reditu maiorem in modum lætaretur, & sub primam salutationem, reuocaret illi memoriam concertationum de mysteriis Christianis cum eo habitaram. Qui sermo alternis dum longius tenditur, eam vim Paiuæ pietati subministravit Deus, ut regem quam aliàs vniquam stringeret arctius, commemorata potissimum illa in egentes, & afflictos Christianis solemnè misericordia, ad quam ut sibi valde nouam & inusitam stupebant, tantoperè barbari. Quibus tandem rex motus, dierum novem poposcit inducias per quas subigeret animum ad subeundam legis, & religionis sanctitatem, in quam affectu tam suavi, & prono recta per se ratio traheretur: Eratque tunc procul induciis rem totam confecturus, nisi concitandos in regno suo motus à Mauris timuisset. His dum induciis ad deliberandum in re tanti, Rex Siani attendit; En tibi rex Supæ improuisus, validissimam classem cum aula suæ flore ad portum applicat: Ingens principio terror ex potentissimi tota insula Regis repentino conspectu & instructu; in festam mox lætitiâ desit, naui enim exscendens, ab accito Paiua primum statim interrogat, essetne rex Siani sacro hæctenus initiatus fonte. Auditæque illius etiam tunc deliberantis morâ, ut quid, ait, tamdiu consulto est opus, in stabiliendo salutis æternæ summo negotio? viderit sanè sibi quid optimè conducat; ad hoc ego hic adsum ut fiam confestim Christianus, simul ad Regem cum Paiua procedit, apud quem tantum exemplo verbisque potuit, ut timiditate, morâque depositâ, baptismum & ipse petierit. Erat uterque, iam satis commode Christianis excultus rudimentis, quare medio in campo

ab Lusitanis ara erigitur, ornatu quàm potuit maximo; pompa instruitur militaris ex indigenarum, & hospitem hilari concursu, ad cohonestandam festâ gratulatione tam beatam lucem. Hæc inter gaudia, vtriusque aula ac populi, ambo reges, salatis aquâ Christo consecrantur, cum principibus, regij sanguinis, aliisque de populo permultis, quibus Christi doctrina diligentius imbuendis, adiungendisque ad illos cæteris, cum præter sacerdotes nihil deesset, suscepit Pavia se illos Malaca curaturum, quam paulò post attingit, Apostolicâ laude quàm mercatura insignior. His usque Comorinum vulgaris, gessere Xaverius, nec sui sat capax gaudij, vbertim flere, manus tollere in cælum, ac ni messem illic animarum copiosissimam ad manum haberet, quâ prohibebatur intermittere stationem, velle in Celabem illic euolare, ad amplificandos illius Ecclesiæ fines, proferendisque adiacentes in insulas, in quibus nutu postmodum diuino, eas fecit regum conuersiones, & regnorum quas sumus libro proximo scripturi.

49. Nunc vbi Piscariæ, & Trauancoris incolæ Christum erant professi; aduentabantque ex Europâ operæ socij, quos confirmandis iis suo loco posset relinquere; & Zeilanæ spes elisæ conciderant, occurrit an foret ex Dei obsequio in regna Macazaris transire, de quo non ausus prius decernere quàm maturâ cum Deo consultatione, responsum sciscitatus; eius obtinendi Thomam Apostolum intercessorem optimum adhibendum putauit Ecclesiæ Indicæ Fundatorem ac Patrem; ad hoc Meliaporem iter aggreditur leucarum quinquaginta; Nagapatani nauim Michaëlis Pereiræ conscendit marito exeunte anno 1545. Leucas duodecim Choromandilis oram prosperè raserant, cum venti contrarij turbulentissimo in proram exortu, coguntur montis excelsi dorso se tegere, ac toto septiduo æquiores auram opperiri; quod tempus Xaverium ieiunium prorsus exegisse

49
Xaverius
Meliap. nauigat, & cur?

50. Ab iis qui simul vehabantur obseruatum; & Iacobus Madeira, iuridicè rogatus asseruit. Precationis videlicet cœlesti pabulo, longam inedia saginante, indè rogatu eiusdem Madeira, aquæ paululum sumpsit, cui prius cepam voluerat incoqui, repetitum mare deinceps placidum, ventum puppi afflantem, cælum elemens, nauigatio habuit, milliaribus propè centum.

50
Hebdomadam ieiunus exigit.

51. Ac aliis oculis quàm quibus blandiebatur præsens serenitas, vidit sanctus ex fallaci tranquillo sæuam instare tempestatem; Madeira interrogat, essene illa nauis, in omnem incursum satis firma? cui vetustam; & quassam clarè indicanti; ergo iter in portum, infert Xaverius, quamprimum relegamus. Tam secundo, subdit Madeira, & mari, & vento, te quicquam metuere? vbi linter securus, ibi P. Francisce! periclitetur nauis? nec vllis Xaverij precibus donare sustinuit, illam quam cum vectoribus, & nautis iacturam putabat, tam blandæ, tutæque nauigationis, sed obstinatam incredulitatem subsecuta est velox pœna luentorum furentium subita rabies totum mare conuoluit, eaque

51
Tempestatē prædicat.